

ПРИЗОРИ, ЗВУЦИ И РЕЧИ ЗАБОРАВЉЕНОГ ПРИЗРЕНА

ЕТНОГРАФСКИ
ИНСТИТУТ САНУ

ПРИЗОРИ, ЗВУЦИ И РЕЧИ ЗАБОРАВЉЕНОГ ПРИЗРЕНА

ЕТНОГРАФСКИ
ИНСТИТУТ САНУ

Фотографија из збирке 5 (Збирка фотографија),
сигнатура ЕИБ 35 052 (Инв. бр. 778)

АРХИВ ЗА БУДУЋНОСТ – ДИГИТАЛНА ПРИЗРЕНСКА ЗБИРКА ЕТНОГРАФСКОГ ИНСТИТУТА САНУ

Латинска максима *Qui scit ubi scientia sit, ille est proximus habent* („Онај ко зна где се налази знање, близу је да њиме и овлада“) можда најверније одражава спој рада архивисте и научника. Наиме, бројни су примери оних етнолога који су се у свом научном раду ослањали на архивске податке, а из чијих се радова спознају димензија и улога ових извора за етнологију као научну дисциплину. Архивски подаци јасно указују на путеве и начине, разлоге, узроке и последице неке појаве или збивања, а захваљујући обиљу информација пружају могућност повезивања културе са демографским факторима, друштвено-економским односима, духовним и социјалним стањима, природном средином итд. Зато је значајан подухват учинити архиве доступне истраживачима и широј јавности.

Једна од важних области истраживања Етнографског института САНУ јесте и проучавање градских средина, а од посебног научног значаја била су средином прошлог века монографска проучавања града. Још по свом оснивању 1947. године ЕИ САНУ поставио је као један од приоритетних задатака и проучавање Косова и Метохије антропогеографском методом. Од краја педесетих година прошлог века, Институт је наставио да у оквиру почетне, антропогеографске оријентације (порекло становништва, миграције, етнички процеси, традиционална материјална, друштвена и духовна култура) проучава бројне антропогеографске области – регије, а у случају КиМ и поједина насеља – варошице, чаршије, често приређујући сакупљене податке и објављујући их као мале монографије у разним институтским публикацијама, при чему је Призрен добио важно место у истраживањима. Стога се надамо да ће дигитална презентација сакупљене призренске грађе, која до сада није била објављена, употпунити досадашње резултате на овом пољу и подстаћи нова истраживања у области урбане антропологије.

Испитивачке групе на терену бавиле су се проучавањима Призрена са становишта антропогеогра-

Фотографија из збирке 4 (Збирка негатива),
сигнатура ЕИБ 34 228

фије (географски положај и територијални развитак насеља, порекло, кретање, састав и особине становништва, гравитационе сфере града...), архитектуре и урбанизма (типологија и развој кућа, начин грађења кућа и дворишта, покућство, декорација кућа, урбанистички лик града, средњевековни споменици и заштита споменика културе...), привреде (занати и индустрија, пољопривреда, домаћа радност, трговина и саобраћај...), етнологије (антрополошке особине, привреда, саобраћај и саобраћајна средства, кућа, привредне и помоћне зграде, домаћи живот, јела и пића, ношња, друштвени живот, обичаји, празноверја, забаве, народно знање...), фолклористике (усмено – српско, албанско, турско, ромско музичко и етнокореографско народно стваралаштво) и лингвистике (особине призренског говора).

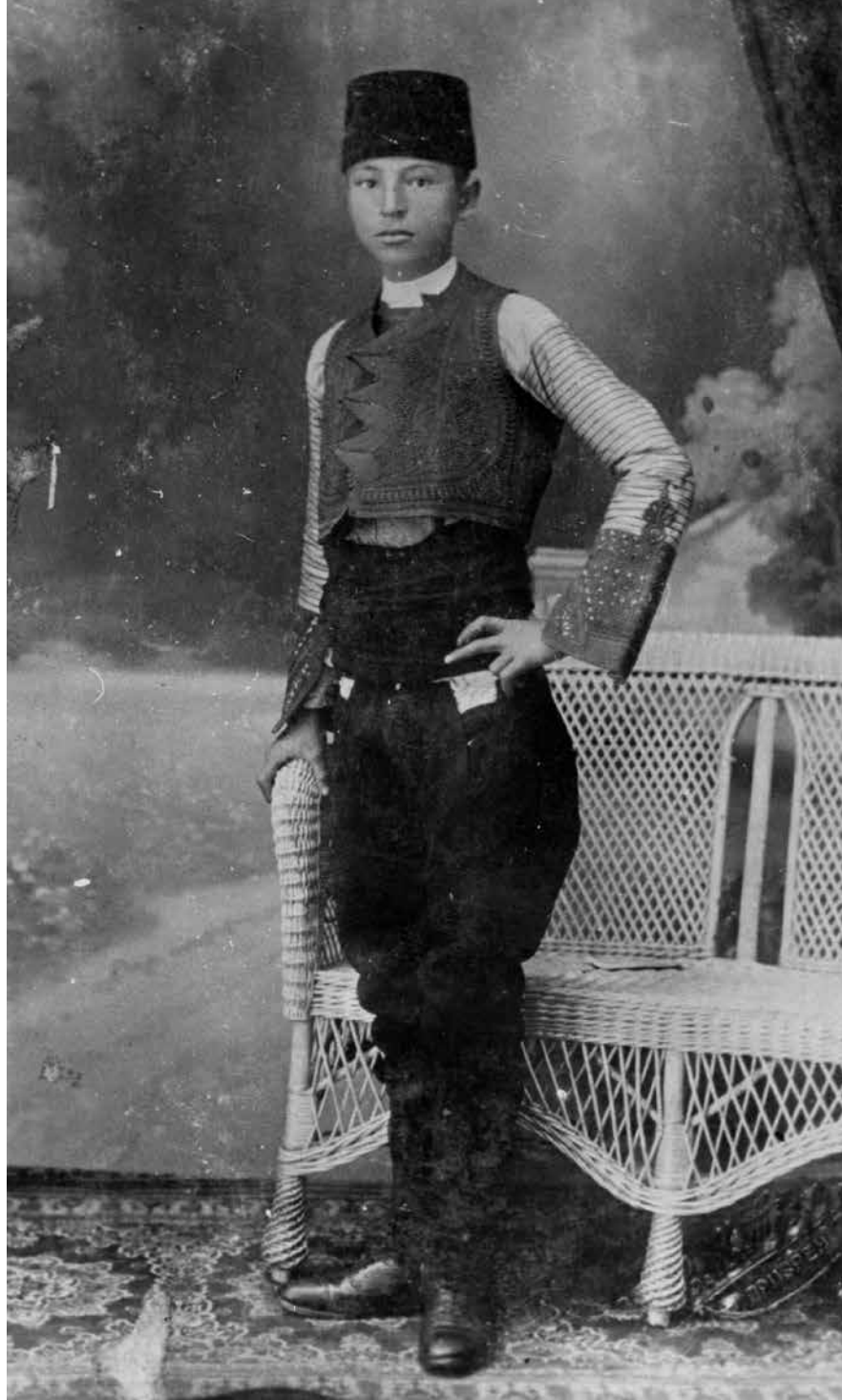
У истраживањима су учествовали, осим етнолога, и представници других наука (социологије, архитектуре, музикологије и других дисциплина). Истраживачки тим за монографско испитивање Призрена чинили су данас еминентни научници, као што су Војислав Радовановић, Душан Недељковић, Боривоје Дробњаковић, Мирко Барјактаровић, Христифор Црниловић, Петар Влаховић, Сребрица Кнежевић, Милка Јовановић, Видосава Николић Стојанчевић, Марк Краснићи, Драгољуб Девић, Милица Илијин, Бранислав Којић, Бранко Максимовић, Слободан Ненадовић, Зоран Петровић, Бранко Миленковић, Милисав Лутовац, Цветко Костић, Петар Шобајић, Радослав Павловић, Даринка Зечевић, Жељко Кумар, Владимир Ђурић, Лепосава Жунјић, Рада Марковић и други.

Како резултати овог колективног теренског истраживања нису објављени, сакупљена теренска, архивска и остала грађа (аудио и визуелна), с обзиром на минули период, данас поседује снагу историјског документа и од изузетног је значаја за стручну, научну и ширу јавност. Циљ досадашњих испитивања Призрена, његовог особеног етничког и културног колорита, био је утврђивање старог и новог у развојном процесу; у свим испитивањима истраживали су се друштвени односи и њихови утицаји. Истраживања су имала не само теоријски и чисто научни циљ, већ је требало да послуже и као смернице за будућу изградњу Призрена. Односила су се на развој овог града од најстаријих времена до средине шездесетих година 20. века и свако поглавље требало је да садржи и преглед историјског развоја области која се приказује. Разноврсност призренске грађе коју поседује Етнографски институт САНУ

дозвољава разнородна истраживања и мултидисциплинарна повезивања – о култури становања (планови кућа), култури исхране, типологизацију игара и песама (магнетофонски и нотни записи), заната и обичаја за веће националне заједнице, лингвистичка (етимолошка, ономастичка), историјска (орална историја)на подручју некадашњег Призрена.

Етнографски институт САНУ, као централна научна установа од националног значаја у Републици Србији, има и научну и етичку обавезу да од заборава сачува сећањена историју и културу наших градова Косова и Метохије, те дигитализацију ове збирке треба посматрати и као мали прилог заштити српског културног идентитета и наслеђа на Косову и Метохији на почетку 21. века, у коме су вековне културне вредности, упркос свом значају, па и научном и технолошком развоју, често постале крхке или невидљиве. Наш је задатак да их учинимо присутним и трајним.

Архивска теренска грађа из Призрена у склопу збирке Етнографског института САНУ, која датира око 60 година уназад, деценијама се налазила у расутом стању инеобрађена, те је стога истраживачима била недоступна. Стога је учињен напор да се ова грађа не само среди и обради, већ и да се дигитализује и на тај начин олакша њено коришћење. Овај подухват посебно је важан када се има у виду да данас у Призрену нема српских породица. Призренска грађа, која је несумњиво од непроцењивог научног, културног и друштвеног значаја, зато добија још једну вредност – вредност чувања сећања на некадашњи заједнички живот различитих нација и етничких група на простору Призрена.

Фотографија из збирке 3 (Збирка фасцикли),
сигнатура ЕИБ 33 Ф 1-2-002а

ПРИЗРЕТ

A.A.

Фотографија из збирке 5 (Збирка фотографија),
сигнатура ЕИБ 35 003 (Инв. бр. 444)

Етнографски институт САНУ

Главни и одговорни уредник

Драгана Радојичић

Уредник

Ивана Башић

Редакција

Драгана Радојичић, Петрија Јовичић, Владимир Рогановић,
Горан Маринковић, Невенка Спасојевић, Ивана Вукић

Ликовни уредник

Петрија Јовичић

Лектор

Владимир Рогановић

Техничко уређење

Марија Гачановић Gray

Штампарија

Академска издања

Тираж

100 примерака

Јануар 2017.

Штампање публикације финансирано је из средстава
Секретаријата за културу Града Београда

ЦИП

